

А. І. Ігнатюк

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, ignatyuk@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9103-6943>

А. С. Шолойко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, sholoiko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1239-4281>

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ РИНКІВ
ПІСЛЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ**

Анотація. У статті окреслено тенденції розвитку страхових ринків після світової фінансової кризи на основі аналізу зміни структури ринку, обсягів страхових платежів, проникнення й щільності страхування за регіонами та його видами. Проведено порівняння тенденцій розвитку світового й вітчизняного страхових ринків та надано пропозиції щодо напрямів удосконалення функціонування такого ринку в Україні. Обґрунтовано необхідність активізації надання послуг з мікрострахування з метою підвищення рівня проникнення страхування та його щільності через охоплення ним споживачів, які мають низьку платоспроможність, а також запровадження гарантій здійснення страхових виплат у разі банкрутства відповідної компанії для збільшення частки ринку страхування життя в Україні, що дасть змогу залучити в національну економіку довгострокові інвестиційні ресурси.

Ключові слова: страховий ринок, страхові платежі, проникнення страхування, щільність страхування.

Рис. 3. Табл. 4. Літ. 14.

Anzhela Ignatyuk

Dr. Sc. (Economics), Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, ignatyuk@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9103-6943>

Antonina Sholoiko

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, sholoiko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1239-4281>

**TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT OF INSURANCE MARKETS
AFTER THE WORLD FINANCIAL CRISIS**

Abstract. The insurance market plays a significant role in the system of the indemnification of losses from dangerous events. Because of this, it is important to investigate the development of insurance markets after the world financial crisis. The purpose of the article is to identify tendencies of the development of insurance markets after the world financial crisis and identify prerogatives for the functioning of Ukraine's insurance market. The analysis of dynamics series, the method of comparison, and the general-to-specific approach are used in the article. Results. Firstly, the authors used a lot of statistical data on the development of the world and Ukrainian insurance markets, such as the volume of insurance premiums, insurance penetration and insurance density by region

© Ігнатюк А. І., Шолойко А. С., 2018

and type of insurance to define main changes in the structure of insurance market in 2016 compared to 2007. Secondly, the study reveals common and distinctive trends in the world and domestic insurance markets. Finally, the authors offer measures to improve the functioning of the insurance market in Ukraine. Not only the situation in the world insurance market but also mostly the internal situation in the country caused by the economic and political crisis of 2014-2016 affects the Ukrainian insurance market developments. It is necessary to provide microinsurance services to increase insurance penetration and insurance density. Insurance guarantee schemes should be implemented to increase a share of the life insurance market in Ukraine. Further research in this field is connected with the investigation of the development of insurance markets in the conditions of financial globalization.

Keywords: insurance market, insurance premiums, insurance penetration, insurance density.

JEL classification: G22.

А. И. Игнатюк

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

А. С. Шолойко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування, банківського дела і ризик-менеджмента Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАХОВЫХ РЫНКОВ ПОСЛЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

Аннотация. В статье обозначены тенденции развития страховых рынков после мирового финансового кризиса на основе анализа изменения структуры рынка, объемов страховых платежей, проникновения и плотности страхования по регионам и его видам. Проведено сравнение тенденций развития мирового и отечественного страховых рынков и представлены предложения относительно направлений совершенствования функционирования такого рынка в Украине. Обоснована необходимость активизации оказания услуг по микрострахованию с целью повышения уровня проникновения страхования и его плотности посредством охвата им потребителей, имеющих низкую платежеспособность, а также внедрения гарантий осуществления страховых выплат в случае банкротства соответствующей компании для увеличения доли рынка страхования жизни в Украине, что позволит привлечь в национальную экономику долгосрочные инвестиционные ресурсы.

Ключевые слова: страховой рынок, страховые платежи, проникновение страхования, плотность страхования.

Страховий ринок тісно пов'язаний із іншими фінансовими ринками, зокрема в частині розміщення страхових резервів у надійні й прибуткові фінансові інструменти. Будь-яка нестабільність на фінансових ринках відповідним чином відображається на страховому, особливо на ринку страхування життя, характерною рисою якого є довгостроковий характер угод і необхідність здійснення інвестицій на аналогічний термін.

Зміни, що відбулися на страховому ринку внаслідок світової фінансової кризи 2008–2009 рр. як на початку посткризового періоду, так і надалі, по-

требують аналізу для розроблення пропозицій щодо вдосконалення функціонування національних страхових ринків, зокрема українського.

Страховий ринок, особливо протягом кількох років після світової фінансової кризи, був предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, таких як І. В. Акімочкін, П. Борсчейд, Б. Венард, О. О. Гаманкова, О. В. Козьменко, Дж. Д. Куммінс, Н. Г. Нагайчук, А. А. Супрун, Н. В. Хотер та ін. [1–7].

Пропонована стаття є продовженням розробки зазначеної проблеми, аналіз котрої розпочато в низці праць, зокрема Н. В. Приказюк, де розглянуто основні тенденції розвитку світового страхового ринку у 2007–2011 рр. [8]. Мета статті полягає у визначенні тенденцій розвитку страхових ринків після світової фінансової кризи та наданні пропозицій щодо вдосконалення функціонування такого ринку в Україні. Для цього використано інформацію за 2012–2016 рр., оскільки дані за 2010–2011 рр. проаналізовано в попередніх працях [4; 7; 8], котра порівнюється з докризовим періодом (2007 р.).

Оскільки найуразливішим до впливу кризових явищ у фінансовому секторі є ринок страхування життя, для того щоб мати уявлення про тенденції розвитку світового страхового ринку після кризи 2008–2009 рр., варто проаналізувати зміни в його структурі не лише за регіонами, а й за видами страхування (табл. 1) [9–14].

Світовий страховий ринок за обсягом зібраних платежів на кінець 2016 р. демонструє перевищення показників на початок світової фінансової кризи на 14,65 % (див. табл. 1). Однак поступово відбувається перерозподіл структури світового страхового ринку в бік зростання частки ринку загального страхування порівняно з ринком страхування життя: розрив між ними скоротився з 18 % у 2007 р. до 10,6 % у 2016 р., що свідчить про затяжні негативні наслідки фінансової кризи для ринку довгострокового страхування життя.

Якщо проаналізувати динаміку розвитку світового страхового ринку за регіонами, то у 2007 р. лідерами за обсягом зібраних платежів були країни Європи та Америки, тимчасом як у 2016 р. перше місце посіли країни Америки, друге – Азії, а третє, з незначним відставанням, – Європи, де платежі у сфері страхування життя й загального страхування зменшилися відповідно на 23 і 5,87 % у 2016 р. порівняно з 2007 р. Країни Африки та Океанії теж наростили страхові платежі у 2016 р. проти 2007 р., однак їхня частка у світовому страховому ринку так і залишається меншою ніж 2 %.

Структура страхових ринків світу за рівнем розвитку зображена на рис. 1.

Якщо на початок світової фінансової кризи розвинуті страхові ринки за обсягом зібраних платежів становили майже 90 %, то на кінець 2016 р. – 80 % (див. рис. 1). Скорочення їхньої частки сталося за рахунок зменшення зібраних страхових платежів із довгострокового страхування життя на розвинутих страхових ринках (рис. 2).

На рис. 2 простежується тенденція поступової зміни структури світового страхового ринку: якщо на початок світової фінансової кризи на розви-

Таблиця 1. Динаміка страхових платежів та структура світового страхового ринку за регіонами й видами страхування у 2007, 2012–2016 рр.

Регіон	Вид страхування	2007			2012			2013			2014			2015			2016			Темп приросту 2016/2007, %	
		%	млрд дол. США		%	млрд дол. США		%	млрд дол. США		%	млрд дол. США		%	млрд дол. США		%	млрд дол. США		Гр. 14	Гр. 4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15							
Світ	Life*	59,16	2 441,82	57,19	2 630,27	55,40	2 545,00	55,85	2 655,59	55,64	2 533,82	55,30	2 617,00	7,17							
	Non-life**	40,84	1 685,76	42,81	1 968,68	44,60	2 048,6	44,15	2 099,12	44,36	2 019,97	44,70	2 115,20	25,47							
	Разом	100,00	4 127,58	100	4 598,95	100	4 593,6	100	4 754,71	100	4 553,79	100	4 732,2	14,65							
Америка	Life	27,05	660,58	26,38	693,83	26	661,11	24,88	660,80	26,36	668,00	25,91	678	2,64							
	Non-life	45,54	767,71	44,33	872,78	43,9	900,35	43,60	915,27	45,59	921,00	44,32	937,4	22,10							
	Разом	34,60	1 428,29	34,06	1 566,61	34	1 561,46	33,15	1 576,07	34,89	1 589,00	34,14	1 615,4	13,10							
Європа	Life	45,67	1 115,15	33,49	881,00	36,7	933,72	37,75	1 002,56	34,41	872,00	32,81	858,6	-23,01							
	Non-life	38,53	649,54	33,51	659,68	33,5	686,41	32,99	692,53	29,55	597,00	28,91	611,4	-5,87							
	Разом	42,75	1 764,69	33,50	1 540,68	35,3	1 620,13	35,65	1 695,09	32,26	1 469,00	31,06	1 470	-16,70							
Азія	Life	24,27	592,64	36,54	961,07	33,6	855,26	33,38	886,46	35,68	904,00	38,22	1 000,27	68,78							
	Non-life	13,01	219,4	18,91	372,24	19,4	396,73	20,36	427,41	22,08	446,00	23,32	493,26	124,82							
	Разом	19,67	812,05	28,99	1 333,29	27,3	1 251,99	27,63	1 313,87	29,65	1 350,00	31,56	1 493,5	83,92							
Океанія	Life	1,47	35,81	1,73	45,46	1,87	47,58	2,19	58,16	1,78	45,00	1,51	39,50	10,30							
	Non-life	1,96	33,07	2,10	41,42	2,06	42,17	1,97	41,4	1,73	35,00	2,51	53,00	60,27							
	Разом	1,67	68,88	1,89	86,88	1,95	89,75	2,09	99,56	1,76	80,00	1,95	92,50	34,29							
Африка	Life	1,54	37,64	1,86	48,92	1,86	47,37	1,79	47,61	1,74	44,00	1,55	40,60	7,86							
	Non-life	0,95	16,04	1,15	22,55	1,12	22,92	1,07	22,51	0,99	20,00	0,95	20,10	25,31							
	Разом	1,30	53,68	1,55	71,47	1,53	70,29	1,47	70,12	1,41	64,00	1,28	60,70	13,08							

* Life – страхування життя.

** Non-life – загальне страхування.

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

Рис. 1. Структура світового страхового ринку за рівнем розвитку ринків у 2007 р. та протягом 2012–2016 рр., %

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

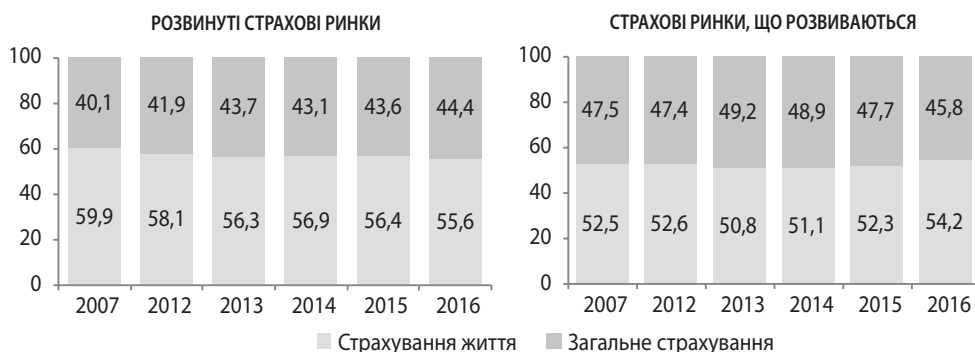

Рис. 2. Структура розвинутих страхових ринків і страхових ринків, що розвиваються, у 2007, 2012–2016 рр., %

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

нутих страхових ринках явно домінував сегмент зі страхування життя (майже 60 % у 2007 р.), то на кінець 2016 р. цей показник дещо знизився, а на страхових ринках, що розвиваються, – зріс, у результаті чого частки сегментів страхування життя та загального страхування на зазначених ринках майже зрівнялися за істотного розриву між обсягами зібраних страхових платежів (рис. 3).

Як бачимо з рис. 3, обсяг страхових платежів на розвинутих страхових ринках у 4 рази перевищує аналогічний показник по ринках, що розвиваються. При цьому на перших протягом 2012–2016 рр. спостерігалися коливання в бік то зростання, то зменшення, натомість для других характерне стабільне зростання страхових платежів.

Слід зауважити, що стан світового страхового ринку є одним із зовнішніх факторів розвитку національних страхових ринків. Тому не менш важливо розглянути основні індикатори поступу останніх, зокрема проникнення (частку страхових платежів (СП) у ВВП) і щільність (СП на одну особу) страхування (табл. 2).

Рис. 3. Динаміка зібраних страхових платежів на розвинутих страхових ринках і тих, що розвиваються, у 2007, 2012–2016 рр., млрд дол. США

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015. No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

Таблиця 2. Основні індикатори розвитку страхових ринків у 2007, 2012–2016 рр.

Регіон	Вид страхування	2007		2012		2013		2014		2015		2016	
		Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США
Світ	Life	4,41	358,1	3,69	372,6	3,53	366,2	3,43	367,8	3,47	345,7	3,50	353,0
	Non-life	3,08	249,6	2,81	283,1	2,75	285,5	2,74	294,2	2,77	275,6	2,80	285,3
	Разом	7,49	607,7	6,50	655,7	6,28	651,7	6,17	662	6,23	621,2	6,30	638,3
Розвинуті ринки	Life	5,42	2142,6	4,98	2132,8	4,73	2073,8	4,65	2089,6	4,61	1953,7	4,50	1954,0
	Non-life	3,63	1434,6	3,61	1544,5	3,53	1547,0	3,51	1576,7	3,51	1485,9	3,60	1550,0
	Разом	9,05	3577,2	8,59	3677,3	8,27	3620,8	8,15	3666,3	8,12	3439,6	8,00	3505,0
Ринки, що розвиваються	Life	1,45	38,4	1,39	62,9	1,41	66,9	1,36	68,2	1,52	70,6	1,70	80,0
	Non-life	1,30	34,4	1,26	57,2	1,31	62,3	1,35	67,4	1,39	64,4	1,50	69,0
	Разом	2,75	72,8	2,65	120,2	2,72	129,2	2,71	135,6	2,92	135,0	3,20	149,0
Америка	Life	3,53	732,3	3,01	729,9	2,73	690,6	2,59	673,6	2,70	676,7	2,70	680,0
	Non-life	4,05	841,0	3,79	919,3	3,70	936,8	3,70	964,2	3,72	933,3	3,80	955,0
	Разом	7,58	1573,3	6,80	1649,2	6,42	1627,4	6,29	1637,8	6,42	1610,0	6,50	1636,0
Європа	Life	5,00	1222,6	3,89	996,0	4,00	1075,7	4,08	1138,3	4,16	987,2	3,99	961,9
	Non-life	3,03	739,8	2,84	728,3	2,82	757,8	2,74	763,7	2,73	647,2	2,73	658,1
	Разом	8,03	1962,4	6,73	1724,4	6,82	1833,5	6,83	1902	6,89	1634,4	6,73	1620,0
Азія	Life	4,61	156,7	4,09	229,8	3,76	212,6	3,55	209,2	3,59	209,8	3,74	229,5
	Non-life	1,59	54,1	1,64	91,9	1,61	90,7	1,67	98,2	1,74	102,0	1,85	113,6
	Разом	6,20	210,7	5,73	321,7	5,37	303,3	5,21	307,4	5,34	311,7	5,59	343,1
Океанія	Life	3,42	1071,4	2,62	1245,5	2,75	1285,9	3,44	1508,8	3,15	1165,5	2,69	1001,1
	Non-life	3,16	988,1	2,98	1414,7	2,44	1143,0	2,49	1091,6	2,43	899,5	3,61	1341,7
	Разом	6,58	2059,5	5,60	2660,2	5,19	2428,9	5,92	2600,3	5,58	2065,0	6,30	2342,8
Африка	Life	3,08	39,6	2,53	46,7	2,42	45,8	1,85	40,7	1,97	37,3	1,85	33,7
	Non-life	1,23	15,8	1,12	20,6	1,09	20,6	0,94	20,6	0,92	17,4	0,92	16,7
	Разом	4,31	55,3	3,65	67,3	3,50	66,3	2,79	61,3	2,90	54,7	2,77	50,5

Закінчення табл. 2

Регіон	Вид страхування	2007		2012		2013		2014		2015		2016	
		Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США	Частка СП у ВВП, %	СП на одну особу, дол. США
Україна	Life	0,10	3,3	0,15	5,5	0,20	7,0	0,10	4,0	0,10	2,2	0,13	2,6
	Non-life	2,60	71,8	1,67	62,2	1,90	72,0	1,60	46,0	1,31	27,7	1,36	28,5
	Разом	2,70	75,1	1,82	67,8	2,10	79,0	1,70	50,0	1,41	29,9	1,49	31,1

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

Дані табл. 2 свідчать, що рівень проникнення страхування у світі (як life, так і non-life) знизився у 2016 р. порівняно з 2007 р. із 4,41 до 3,5 % та з 3,08 до 2,8 % відповідно. Водночас сукупні страхові платежі на одну особу дещо зросли, від 607,7 дол. у 2007 р. до 638,3 дол. у 2016 р., з огляду на збільшення страхових платежів і населення (з 6,68 до 7,4 млрд осіб). На розвинутих страхових ринках рівень проникнення страхування життя й загального страхування хоч і зменшився проти 2007 р. з 5,42 до 4,5 % та з 3,63 до 3,6 % відповідно, залишається вищим, ніж на ринках, що розвиваються: у 2016 р. він зріс від 1,45 до 1,7 % і від 1,3 до 1,5 % відповідно. Аналогічними є тенденції щодо щільності страхування, котра хоч і знизилася на розвинутих ринках загалом із 3577,2 до 3505,0 дол. США на одну особу, залишається значно вищою, ніж на ринках, що розвиваються (72,8 дол. на одну особу у 2007 р. та 149 дол. у 2016 р.).

Рівень проникнення страхування за регіонами протягом 2012–2016 рр. у цілому відображає загальну світову спадну тенденцію порівняно з 2007 р. Така сама ситуація спостерігається в Україні, де частка страхових платежів навіть у сприятливі роки не перевищувала 3 %, а в 2016 р. скоротилася до 1,49 %. Натомість щільність страхування дещо зросла в країнах Америки, Азії й Океанії, тимчасом як у Європі та Африці знизилася. В Україні, з огляду на складне економіко-політичне становище, страхові платежі на одну особу зменшились у 2016 р. до 31 дол. США, між тим у 2013 р. вони дорівнювали 79 дол. і перевищили показник 2007 р. на 4 дол. Тобто купівельна спроможність населення помітно знизилася саме протягом 2014–2016 рр., із падінням курсу гривні до долара США, посиленням інфляційних процесів тощо.

На підставі зазначеного можна узагальнити, як співвідноситься розвиток вітчизняного страхового ринку зі світовим та іншими ринками страхування (табл. 3).

Зменшення частки страхування життя у 2016 р. порівняно з 2007 р., характерне для світового ринку, спостерігалось й в Україні, де й без того мізерна частка цього сегмента страхового ринку у світовому (0,006 %) практично зійшла нанівець (див. табл. 3). Аналогічні тенденції помітні також порівняно з європейським страховим ринком і ринками, що розвиваються. Однією з причин такої ситуації в Україні є вплив економіко-політичної кризи 2014–2016 рр., оскільки у 2012–2013 рр. динаміка була позитивною. Криза призвела й до скорочення сегмента вітчизняного загального страхування у світовому, європейському страхових ринках та на тих, що розвиваються.

Порівняння тенденцій розвитку українського й світового страхових ринків наведено в табл. 4.

Як бачимо, на вітчизняному страховому ринку спостерігаються переважно негативні тенденції, котрі збігаються з подібними світовими трендами, зокрема щодо зниження частки ринку страхування життя, щільності такого страхування та рівня проникнення загального страхування. Зазначена ситуація частково пояснюється затяжними наслідками світової фінансової

Таблиця 3. Місце українського страхового ринку на світовому, європейському ринках і тих, що розвиваються, за збірними страховими платежами у 2007, 2012–2016 рр.

Вид страхування	2007		2012		2013		2014		2015		2016	
	%	Млрд дол. США	%	Млрд дол. США	%	Млрд дол. США	%	Млрд дол. США	%	Млрд дол. США	%	Млрд дол. США
Life	0,006	0,15	0,01	0,249	0,01	0,31	0,01	0,181	0	0,098	0	0,113
Non-life	0,20	3,32	0,14	2,798	0,16	3,276	0,10	2,068	0,06	1,241	0,06	1,219
Разом	0,09	3,47	0,07	3,047	0,08	3,586	0,05	2,249	0,03	1,339	0,03	1,332
<i>Україна на світовому страховому ринку</i>												
Вид страхування	Європейський	Ринки, що розвиваються	Європейський	Ринки, що розвиваються	Європейський	Ринки, що розвиваються	Європейський	Ринки, що розвиваються	Європейський	Ринки, що розвиваються	Європейський	Ринки, що розвиваються
	0,01	0,07	0,03	0,07	0,03	0,08	0,02	0,04	0,01	0,02	0,01	0,02
Non-life	0,51	1,66	0,42	0,81	0,48	0,85	0,30	0,51	0,21	0,31	0,20	0,29
Разом	0,20	0,82	0,20	0,42	0,22	0,46	0,13	0,27	0,09	0,16	0,09	0,14
<i>Україна на європейському страховому ринку і тих, що розвиваються, %</i>												

Складено за: World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf; World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf; World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf; World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf; World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf; The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

Таблиця 4. Спільні та відмінні тенденції розвитку страхового ринку України й світу у 2016 р. порівняно з 2007 р.

Ознака	Світовий страховий ринок	Страховий ринок України	Спільність (+) / відмінність (-) тенденцій
Обсяг страхових платежів зі страхування життя	↑	↓	-
із загального страхування	↑	↓	-
Частка ринку (на світовому рівні) страхування життя	↓	↓	+
загального страхування	↑	↓	-
Проникнення страхування життя	↓	↑	-
загального страхування	↓	↓	+
Щільність страхування життя	↓	↓	+
загального страхування	↑	↓	-

Складено авторами.

кризи 2008–2009 рр. для ринку довгострокових інструментів. При цьому, якщо світовий страховий ринок за іншими показниками вже демонструє позитивну динаміку, то в Україні вона відзначалася протягом 2012–2013 рр., тобто до початку економіко-політичної кризи 2014–2016 рр.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків:

- Обсяг зібраних страхових платежів у світі перевищив докризовий показник 2007 р. уже у 2010 р. та впродовж 2011–2012 рр. характеризувався стійким зростанням, тоді як у 2013–2016 рр. відбувалися певні коливання, що пояснюється підвищеною економічною нестабільністю в багатьох регіонах світу, котрі великою мірою залежать від грошово-кредитної політики США.

- Частка страхових платежів, зібраних на розвинутих страхових ринках, скорочувалася протягом і 2010–2011 рр., і 2013–2016 рр. унаслідок падіння ринків довгострокового страхування життя, які є більш чутливими до наслідків світової фінансової кризи, котра зумовила зниження глобальних процентних ставок на фінансові інструменти, що, у свою чергу, негативно позначилося на інвестиційних портфелях компаній зі страхування життя.

- Якщо у 2007, 2011, 2013 і 2014 рр. лідерами за обсягом зібраних страхових платежів були країни Європи, а країни Америки посідали друге місце, то у 2012, 2015 і 2016 рр. останні вийшли на першу позицію, при цьому у 2016 р. другу сходинку посіли країни Азії, а не Європи, що пояснюється меншою насиченістю азіатських страхових ринків та, відповідно, більшим потенціалом зростання.

- Рівень проникнення страхування в країнах Європи залишався найвищим упродовж 2007–2016 рр. із неістотним зниженням у 2012 р. Проте за сегментом загального страхування домінували країни Америки, хоча зага-

лом цей показник у 2016 р. так і не перевищив його значення 2007 р. ні на світовому, ні на розвинутих страхових ринках, що свідчить про зменшення ролі страхування в перерозподілі ВВП.

Оскільки на тенденції розвитку страхового ринку України впливає як ситуація у світі, так і внутрішні чинники, зокрема економіко-політична криза 2014–2016 рр., для нормалізації функціонування вітчизняного страхового ринку доцільно:

– для збільшення сегмента страхування життя, страхові платежі з якого виступають джерелом довгострокових інвестицій у національну економіку, посилити гарантії зі здійснення виплат за такими договорами в майбутньому, створивши відповідний фонд;

– із метою підвищення доступності страхових послуг для споживачів із низькою платоспроможністю активізувати розроблення й просування на ринку страховими компаніями мікрострахових послуг.

Предметом подальших досліджень у цій сфері, на нашу думку, має бути розвиток страхових ринків в умовах фінансової глобалізації.

Список використаних джерел

1. Акимочкин И. В. Тенденции развития мирового страхового рынка. *Страховое дело*. 2010. № 11. С. 50–53. URL: <http://elibrary.ru/item.asp?id=21325411>.

2. Borscheid P., Haueter N. V. World insurance: the evolution of a global risk network. Oxford : Oxford University Press, 2012. 729 p. URL: https://books.google.ru/books?hl=en&lr=&id=dNK9UZI7oscC&oi=fnd&pg=PP1&dq=info:UB_3_FUog_UJ:scholar.google.com&ots=xB_1G_4s4c&sig=u6fNzY8DE-27seUWfsQUT3i5uX8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

3. Cummins J. D., Venard B. Insurance market dynamics: between global developments and local contingencies. *Risk Management and Insurance Review*. 2008. Vol. 11. No. 2. P. 295–326. URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6296.2008.00142.x/full>.

4. Гаманкова О. О., Хлівний В. К. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі. *Фінанси України*. 2012. № 5. С. 58–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2012_5_7.

5. Козьменко О. В., Абрамітова Д. Р. Аналіз розвитку світового ринку страхових послуг. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2815>.

6. Нагайчук Н. Г. Проблеми і перспективи страхового ринку світу та України: спільне та відмінне. *Фінансовий простір*. 2011. № 2. С. 24–30. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Fin_pr/2011_2/11nngpip.pdf.

7. Супрун А., Петрішина Т. Світовий і національний страховий ринок: відмінності та взаємозв'язки. *Економічний аналіз*. 2012. № 11. Ч. 1. С. 233–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esan_2012_11%281%29__52.

8. Приказюк Н. В. Розвиток світового страхового ринку в посткризовий період. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. : економіка*. 2013. № 135. С. 22–25. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/3281#more-3281>.

9. World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. *Sigma*. 2008. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf.

10. World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. *Sigma*. 2013. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf.

11. World Insurance in 2013: Steering towards recovery. *Sigma*. 2014. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf.
12. World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015. No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf.
13. World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf.
14. World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.

References

1. Akimochkin, I. V. (2010). Trends of world insurance market development. *Insurance business*, 11, 50–53. Retrieved from <http://elibrary.ru/item.asp?id=21325411> [in Russian].
2. Borscheid, P., Haueter, N. V. (2012). *World insurance: the evolution of a global risk network*. Oxford: Oxford University Press. Retrieved from https://books.google.ru/books?hl=en&lr=&id=dNK9UZl7oscC&oi=fnd&pg=PP1&dq=info:UB_3_FUog_UJ:scholar.google.com&ots=xB_1G_4s4c&sig=u6fNzY8DE-27seUWfsQUT3i5uX8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
3. Cummins, J. D., Venard, B. (2008). Insurance market dynamics: between global developments and local contingencies. *Risk Management and Insurance Review*, Vol. 11, No. 2, 295–326. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6296.2008.00142.x/full>.
4. Hamankova, O. O., Khlivny`j, V. K. (2012). The insurance market in Ukraine global insurance space. *Finance of Ukraine*, 5, 58–67. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2012_5_7 [in Ukrainian].
5. Koz`menko, O. V., Abramitova, D. R. (2014). Global insurance market trends. *Effective economy*, 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2815> [in Ukrainian].
6. Nahajchuk, N. H. (2011). Problems and prospects of insurance business in the world and Ukraine: common and different. *Financial space*, 2, 24–30. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Fin_pr/2011_2/11nngpip.pdf [in Ukrainian].
7. Suprun, A., Petrishy`na, T. (2012). World and national insurance market: differences and relationship. *Economic Analysis*, No. 11, Vol. 1, 233–237. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%281%29_52 [in Ukrainian].
8. Pry`kazyuk, N. V. (2013). Developing of world insurance in post-crisis period. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 135, 22–25. Retrieved from <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/3281#more-3281> [in Ukrainian].
9. World Insurance in 2007: Emerging markets leading the way. (2008). *Sigma*, 3. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma3_2008_en.pdf.
10. World Insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery. (2013). *Sigma*, 3. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma3_2013_en.pdf.
11. World Insurance in 2013: Steering towards recovery. (2014). *Sigma*, 3. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma3_2014_en.pdf.
12. World Insurance in 2014: Back to life. (2015). *Sigma*, 4. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf.
13. World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. (2016). *Sigma*, 3. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf.
14. World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. (2017). *Sigma*, 3. Retrieved from http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.